

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání bez přítomnosti účastníků v senátu složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové a soudců Vojtěcha Šimíčka (zpravodaj) a Ludvíka Davida ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **Mgr. J. A.**, advokáta, proti usnesení Okresního soudu v Hodoníně ze dne 16. 4. 2019, č. j. 10 C 37/2017-86, a usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 6. 2019, č. j. 38 Co 91/2019-92, za účasti **Krajského soudu v Brně a Okresního soudu v Hodoníně**, jako účastníků řízení,

t a k t o :

- I. Usnesením Okresního soudu v Hodoníně ze dne 16. 4. 2019, č. j. 10 C 37/2017-86, a usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 20. 6. 2019, č. j. 38 Co 91/2019-92, byla porušena zásada rovnosti ve spojení s právem stěžovatele podnikat a získávat prostředky pro své životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Tato rozhodnutí se proto ruší.**

O d ů v o d n ě n í :

I. Skutkové okolnosti případu, obsah napadených rozhodnutí a průběh řízení před Ústavním soudem

1. Ústavnímu soudu byla doručena ústavní stížnost podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a ustanovení § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“). Stěžovatel se jí domáhá zrušení v záhlaví citovaných rozhodnutí obecných soudů, neboť má za to, že jimi bylo porušeno jeho právo na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 a násl. Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a právo na ochranu vlastnictví podle čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“ nebo „Protokol“).

2. V řízení předcházejícím podání nyní projednávané ústavní stížnosti byla napadeným usnesením Okresního soudu v Hodoníně stěžovateli jako opatrovníkovi žalovaného P. K. přiznána odměna a náhrada hotových výdajů v celkové výši 3.805 Kč [stěžovatel byl P. K. jako žalovanému usnesením Okresního soudu v Hodoníně ze dne 6. 6. 2018, č. j. 10 C 37/2017-42, ustanoven opatrovníkem podle § 29 odst. 3 o. s. ř., neboť tento není schopen zúčastnit se ze zdravotních důvodů (Parkinsonova choroba, demence, Alzheimerova choroba) nikoliv jen po přechodnou dobu soudního řízení]. Okresní soud tak rozhodl i přesto, že žalobce K. H. byl v této věci jiným rozhodnutím soudu zavázán zaplatit České republice na náhradě nákladů zmíněného řízení částku ve výši 25.920 Kč. Z toho podle stěžovatele vyplývá, že právě tato vyšší částka odpovídá odměně a náhradě nákladů advokáta zastupujícího účastníka řízení podle

advokátního tarifu. Přitom práva a povinnosti opatrovníka ustanoveného podle § 29 odst. 3 o. s. ř. jsou zásadně shodné s právy a povinnostmi zástupce účastníka ustanoveného soudem podle § 30 odst. 2 o. s. ř. a není proto zřejmé, z jakého důvodu je činěn v občanském soudním řádu v tomto ohledu rozdíl.

3. Krajský soud v Brně následně nyní rovněž napadeným usnesením rozhodnutí okresního soudu k odvolání stěžovatele potvrdil, když konstatoval, že výpočet okresního soudu odpovídá obsahu spisu a učiněným úkonům. Námitku stěžovatele proti tomu, že žalobci bylo uloženo zaplatit České republice na náhradě nákladů řízení částku ve výši 25.920 Kč přitom nelze zohlednit, neboť tato námitka směřuje proti výroku jiného rozhodnutí, které nemůže být předmětem daného řízení.

4. Při posuzování ústavní stížnosti II. senát Ústavního soudu v návaznosti na plenární náleze ze dne 24. 9. 2019 sp. zn. Pl. ÚS 4/19 (302/2019 Sb.) dovodil, že ustanovení § 9 odst. 5 advokátního tarifu v části hypotézy, a to ve slovech „*nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení*“, které oba soudy v ústavní stížnosti napadených rozhodnutích aplikovaly, je protiústavní, neboť je v rozporu se zásadou rovnosti ve spojení s právem získávat prostředky pro životní potřeby prací i podnikat ve smyslu čl. 26 odst. 1 a odst. 3 Listiny. Proto usnesením sp. zn. II. ÚS 2687/19 ze dne 22. 10. 2019 II. senát přerušil řízení o ústavní stížnosti a plénum Ústavního soudu navrhl zrušit ustanovení § 9 odst. 5 advokátního tarifu ve slovech „*nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení*“.

5. Plénum Ústavního soudu následně nálezem ze dne 14. 1. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 22/19, zrušilo ustanovení § 9 odst. 5 advokátního tarifu v uvedených slovech, a to dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů. Plénum Ústavního soudu dovodilo, že daná část ustanovení § 9 odst. 5 advokátního tarifu je v rozporu se zásadou rovnosti ve spojení s právem získávat prostředky pro životní potřeby prací i podnikat podle čl. 26 odst. 1 a odst. 3 Listiny. Protože tímto rozhodnutím odpadl důvod přerušení řízení o ústavní stížnosti, II. senát Ústavního soudu rozhodl usnesením ze dne 21. 1. 2020 o pokračování v řízení o ústavní stížnosti.

II. Argumentace stěžovatele

6. Stěžovatel v ústavní stížnosti upozorňuje na nerovnost v odměňování advokátů jako ustanovených opatrovníků a ustanovených zástupců. Ve věci, z níž vzešla obě ústavní stížnosti napadená rozhodnutí, se přitom jednalo o případ účastníka, který se ze zdravotních důvodů, a to nikoliv jen na přechodnou dobu, nemohl účastnit řízení. Stěžovatel na základě informací ze soudního spisu kontaktoval dceru zastoupeného, se kterou se za přítomnosti zastupovaného účastníka sešel a zjišťoval další informace nad rámec informací obsažených v soudním spise. Na základě těchto informací zpracoval vyjádření k žalobě. Má za to, že i jeho přičiněním byl zastoupený P. K. ve věci plně úspěšný. Přesto byla stěžovateli jeho odměna krácena způsobem, jak výše uvedeno, a to s odkazem na § 9 odst. 5, § 7 bod 2 a § 12a advokátního tarifu. Stěžovatel postup soudu považuje za nesprávný, a to už jen proto, že jednání se zastoupenou osobou a jednání prostřednictvím dalších osob a zjišťování dalších skutečností nad rámec obsahu spisu nečiní žádný rozdíl oproti práci advokáta ustanoveného podle § 30 odst. 2 o. s. ř. Navíc okresní soud uložil žalobci zaplatit státu takovou výši odměny, kterou sám stěžovateli nevyplatil, a tedy ji ani nevyňaložil.

III. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

7. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a shledal, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž byla vydána soudní rozhodnutí napadená ústavní stížností, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný; stěžovatel – sám advokát – nemusí být zastoupen podle § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu advokátem. Ústavní stížnost je přípustná, neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

IV. Vyjádření účastníků řízení

8. Okresní soud se k ústavní stížnosti vyjádřil tak, že zcela odkázal na odůvodnění rozhodnutí na „č.l. 86 a 92“ (jde o rozhodnutí napadená ústavní stížností – poznamenal Ústavní soud).

9. Rovněž krajský soud pouze odkázal na napadená rozhodnutí, když podle jeho názoru nemohla být žádná stěžovatelova základní práva, neboť bylo rozhodnuto zcela v intencích advokátního tarifu. Ústavní stížnost by tak podle krajského soudu měla být odmítnuta jako zjevně neopodstatněná.

10. Vedlejší účastník K. Havel se k ústavní stížnosti, přes výzvu mu Ústavním soudem zaslou, nevyjádřil, přičemž byl poučen o tom, že pokud tak neučiní, bude mít Ústavní soud za to, že se postavení vedlejšího účastníka vzdal. Proto Ústavní soud vycházel z toho, že se tohoto postavení v řízení o ústavní stížnosti vzdal.

11. Vyjádření účastníků řízení Ústavní soud nezasílal stěžovateli k replice, neboť tato nepřesahují rámec ústavní stížností napadených rozhodnutí.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

12. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje, že není součástí soudní soustavy a nepřísluší mu proto ani právo vykonávat dohled nad rozhodovací činností obecných soudů [srov. např. nálezy sp. zn. III. ÚS 23/93 ze dne 1. 2. 1994 (N 5/1 SbNU 41)]. Do rozhodovací činnosti obecných soudů je oprávněn zasáhnout pouze tehdy, došlo-li jejich pravomocným rozhodnutím v řízení, jehož byl stěžovatel účastníkem, k porušení jeho základních práv či svobod chráněných ústavním pořádkem. Skutečnost, že se obecný soud opřel o právní názor (resp. o výklad zákona, případně jiného právního předpisu), se kterým se stěžovatel neztotožňuje, nezakládá sama o sobě relevantní důvod k podání ústavní stížnosti [viz nálezy sp. zn. IV. ÚS 188/94 ze dne 26. 6. 1995 (N 39/3 SbNU 281)]. Ústavní soud však na druhé straně konstatuje, že výklad a následná aplikace právních předpisů obecnými soudy mohou být v některých případech natolik extrémní, že vybočí z mezí hlavy páté Listiny, jakož i z principů ovládajících demokratický právní stát, a zasáhnou tak do některého ústavně zaručeného základního práva. To je právě případ stěžovatele.

13. Jak již bylo uvedeno shora v rámci rekapitulace, k návrhu II. senátu Ústavního soudu plénum Ústavního soudu zrušilo § 9 odst. 5 ve slovech „*nebo z jiných zdravotních důvodů se nemůže nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení*“. V plenárním nálezu sp. zn. Pl. ÚS 22/19 Ústavní soud dovodil, že normotvůrcem rozdílně stanovená odměna pro advokáty jako opatrovníky účastníků řízení, kteří se ze zdravotních důvodů nemohou nikoliv jen po přechodnou dobu účastnit řízení, je v rozporu se zásadou rovnosti ve spojení s právem získávat prostředky pro životní potřeby prací i podnikat, vztaženo zejména k ustanoveným zástupcům podle § 30 o. s. ř. Z judikatury Ústavního soudu, ale i Evropského soudu pro lidská práva, kterou Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/19 ze dne 24. 9. 2019 podrobně

rozebíral [srov. např. nález sp. zn. Pl. ÚS 14/17 ze dne 14. 8. 2018 (200/2018 Sb.) a nález sp. zn. Pl. ÚS 13/14 ze dne 15. 9. 2015 (N 164/78 SbNU 451; 297/2015 Sb.) a rozsudky Evropského soudu pro lidská práva ze dne 23. 11. 1983 ve věci *Van der Musselle proti Belgii* (stížnost č. 8919/80) a ze dne 18. 10. 2011 ve věci *Graziani-Weiss proti Rakousku* (stížnost č. 31950/06)] vyplývá, že stát ani advokátům negarantuje právo na zisk a právní úprava, která advokátům ukládá povinnost vykonávat určité druhy činností ve veřejném zájmu a za sníženou odměnu hrazenou státem nebo dokonce bez nároku na odměnu neodporuje ústavnímu pořádku. Na druhou stranu ani rozdílně stanovená odměna nemůže být založena na libovolných kritériích nebo úvahách. Naopak kritéria, na základě nichž se stanoví odlišné zacházení s obdobnými subjekty v obdobných (nebo dokonce stejných) situacích, musí být alespoň obecně rozumná a objektivizovaná. Taková kritéria však v případě stanovení odměny pro advokáty jako opatrovníky zvolena nebyla. Ustanovení § 9 odst. 5 advokátního tarifu ovšem vychází podle Ústavního soudu z paušalizujícího a ničím nepodloženého předpokladu jednoduchosti a menší finanční náročnosti zastupování účastníků řízení opatrovníkem [srov. přiměřeně odst. 38 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 4/19]. To v kontextu východisek nálezu sp. zn. I. ÚS 848/16 ze dne 13. 9. 2016 (N 174/82 SbNU 693) vede k tomu, že advokát odměňovaný na základě zjednodušujícího kritéria je v horším postavení oproti advokátovi, který činnost spojenou s nevyhovujícím způsobem odměňování nevykonává nebo ji vykonával v menším rozsahu.

14. Z povahy tohoto řízení je přitom zřejmé, že vyhovění návrhu na zrušení právního předpisu se zásadně musí projevit i v případě, který toto plenární rozhodnutí inicioval (tzv. konkrétní, resp. incidenční kontrola norem). V opačném případě by totiž nastala nelogická situace spočívající v tom, že „vítězství“ v plenárním řízení by nevedlo k úspěchu z hlediska ochrany individuální ústavní stížnosti a podání tohoto návrhu plénu Ústavního soudu by tak zcela postrádalo rozumný smysl.

15. Lze tak uvést, že i v tomto řízení, předcházejícím podání nyní rozhodované ústavní stížnosti, byla porušena zásada rovnosti v návaznosti na právo podnikat a získávat prostředky pro životní potřeby prací podle čl. 26 odst. 1, 3 Listiny. V souladu s nálezem sp. zn. Pl. ÚS 22/19 má Ústavní soud rovněž za to, že stanovil-li normotvůrce odlišnou výši odměny pro advokáty jako opatrovníky účastníků řízení, zasáhl tím kontextuálně také do práva na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny. Zde přitom není podstatné, že právní pomoc není poskytována na základě smlouvy, ale na základě rozhodnutí státu (soudu), a že takovým rozhodnutím stát plní svoji povinnost chránit v právních řízeních práva těch, jež nemohou svá práva dostatečně hájit sami. Rozhodující je naopak skutečnost, že plnění (respektive splnění) takové povinnosti je v zásadě obsahově ekvivalentní poskytnutí právní pomoci na základě smlouvy a je zásadně ekvivalentní, co se týká kritérií přiměřenosti poskytnutí odměny za takovou činnost.

16. Na základě uvedeného II. senát Ústavního soudu konstatuje, že určily-li obecné soudy odměnu stěžovatele jako advokáta vykonávajícího opatrovníka i s odkazem na § 9 odst. 5 advokátního tarifu, porušily tím zásadu rovnosti k základnímu právu stěžovatele získávat prostředky pro své životní potřeby prací i podnikat. Přitom platí, že ač ústavní stížnost a návrh na zrušení právního předpisu představují relativně oddělené návrhy, o nichž Ústavní soud rozhoduje samostatně, nelze přehlédnout – vyšel-li návrh na zrušení právního předpisu (jeho části) z řízení o ústavní stížnosti [kdy je lhotejno, zda je návrhovatelem senát Ústavního soudu podle § 64 odst. 1 písm. c) zákona o Ústavním soudu nebo sám stěžovatel podle § 74 zákona o Ústavním soudu] – jejich obsahovou propojenost, byť automaticky neplatí, že zrušení právního předpisu musí vést současně ke kasaci ústavní stížností napadeného rozhodnutí, což je dáno i tím, že v řízení o kontrole norem Ústavní soud věc posuzuje i z jiných hledisek, než je tomu v samotném řízení o ústavní stížnosti.

17. Právě uvedené se v posuzované věci projevilo tak, že důvodem pro zrušení ústavní stížností napadených usnesení byl jejich rozpor se zásadou rovnosti ve spojení s čl. 26 odst. 1 a 3 Listiny (jak bylo uvedeno).

18. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a zrušil usnesení Krajského soudu v Brně a Okresního soudu v Hodoníně v souladu s § 82 odst. 1 a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu. V následném řízení jsou obecné soudy, vázány tímto nálezem, povinny rozhodnout o odměně opatrovníka znovu, přičemž již nemohou aplikovat část ustanovení § 9 odst. 5 advokátního tarifu, kterou plénum Ústavního soudu zrušilo jako protiústavní.

P o u ě n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 23. ledna 2020

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu